

Umění z kontejneru

Začínal sprejováním po domech – chytili ho a dostal roční podmínku. Vystudoval a jako státní úředník začal bojovat za legální prostory pro graffiti, kde se sám učil malovat. Dnes navrhuje výzdobu měst, kanceláří i dětských pokojů. Výjevy z československých dějin ozdobil šedesátimetrovou zeď v Chýni u Prahy a kontejnery na elektroodpad zkrášlil symboly krajských měst. Jmenuje se Nikola Vavrous, ale výtvarná scéna ho zná pod přezdívkou **KHOMA**.

Proč zrovna Khoma? To je moje přezdívka, kterou používám od třinácti let, kdy jsem začal s graffiti. Znamená to pro mě stav mezi dvěma světy – nikdy jsem úplně nechápal, co se kolem mě děje, a od dětství mám potřebu tvořit svět podle sebe. To ticho mezi bytím a nebytím, mým světem snů a světem tam venku, to je KHOMA – můj zdroj.

Co vás přivedlo ke graffiti?

Bylo mi třináct, když jsem v roce 1998 vyrazil ze svého rodného Havířova na výlet do Ostravy, kde jsem pod jedním mostem objevil desítky nádherných graffiti a totálně mě to rozstřílelo! Uprostřed stereotypně šedivého města bylo najednou něco takhle úžasně barevného. Cítil jsem se jako Alenka v říši divů – vůbec jsem nechápal, co to je, kdo to vytvořil a proč, ale neskutečně mě to fascinovalo. Navíc všechny ty vzorky, kódy, hesla, věnování a jména. Okamžitě jsem věděl, že to chci taky vyzkoušet a porozumět tomu, a tak jsem začal pátrat po všem, co se nějak týkalo graffiti. Objevil jsem první zmínky v časopisech jako Board a Pop Life, potkal pár lidí, kteří sprejovali, někteří z nich mě vzali mezi sebe a díky tomu jsem se postupně začal nořit do tohoto úžasného světa... Odmalička jsem si kreslil a něco

vystříhoval, zkrátka jsem se snažil tvořit. Nakonec jsem se rozhodl jít studovat střední uměleckou školu, ale protože jsem kreslil víc po lavičích než na papír či plátna, což je ale k přijímačkám potřeba, nevzali mě. Proto jsem šel studovat Střední školu veřejnosprávní činnosti – hlavní důvod byl ten, že tam bylo hodně holek a málo matiky, fyziky a chemie. Všechny volný čas jsem ale věnoval graffiti, takže mou druhou školou byla ulice. A dneska mě živí – ať už zakázky od měst, firem, nebo soukromých osob.

Vzpomínáte si na svou první placenou zakázku?

To mi bylo dvacet a dostal jsem nabídku vyhotovit nadpis nad vchod do jednoho havířovského klubu – odměnou byly proplacené barvy a pár korun. Následně jsem dostal zakázku vymalovat klub v Orlové, což už bylo na moje tehdejší studentské poměry zaplacené docela slušně.

Kdo vás oslovuje nejčastěji?

Lidé, kteří vidí moje práce někde na sociálních sítích, kde mám svoje portfolio, a chtějí mít originální malby na svých stěnách. Oslovují mě rodiče, firmy, sociální zařízení, ale i představitelé měst, kteří chtějí zkrášlit veřejný prostor.

Zmínil jste rodiče. Co od vás obvykle chtějí pro své ratolesti namalovat?

To je vždy na dohodě, v případě mladších dětí jde většinou o motivy

přírody nebo pohádek, u starších je to více trendová záležitost – v současné době hlavně superhrdinové, sportovci. Vždycky si nechám říct, co od výzdoby dětského pokoje očekávají, a podle toho navrhu řešení.

A do jaké míry do celého procesu zasahují děti?

Velmi často jim rodiče chtějí nechat vymalovat pokojíček jako překvapení, ale na to vždycky říkám: „Je to jejich pokoj, tak ať si řeknou, jaké malby ho mají zdobit.“ Dokonce jsem rád, když mi pomáhají malovat – alespoň uvidí, jak se to dělá, navíc to pro ně bude mnohem větší zážitek. Nedávno jsem dostal zakázku namalovat v jednom pokojíčku přes celou stěnu jméno Sabča. Nakonec téhle sedmileté holčičce pomohl i její bratr – společně jsme vymýšleli, čím vším ještě její jméno doplnit a ozdobit. Měli z toho takovou radost, že mi nakonec nakreslili obrázky na památku. A to je pocit k nezaplacení!

Mimochodem, vymaloval jste i stěny v pokojíčku svých dětí?

Chystám se na to, ale víte, jak je to s kovářovou kobylou... Starší dceři jsou čtyři roky a dávám jí maximum prostoru, aby mohla tvořit podle sebe. Sama mi chce pomáhat a zajímá se, jak se rodí nové odstíny při míchání barev. Ve svém pokoji má navíc stěnu, kde se může vyřádit.

Jak oproti malbám do dětských nebo obývacích pokojů vypadají zakázky pro firmy?

„*To ticho mezi bytím a nebytím, mým světem snů a světem tam venku, to je KHOMA – můj zdroj.*“

Velmi obdobně! Jednak mě zpravidla oslovují firmy, které mou práci více-méně znají, jednak se vždy snažím firmu „nacítit“ a přijít s originálním řešením. Chci, aby moje malby dávaly stěnám duši a nebyly jen ledabylou ozdobou, takže s klienty vše dopodrobna probírám předem, abych pochopil firemní filozofii a také to, proč vlastně chtějí mou práci. Například v Petrovicih je společnost vyrábějící speciální ocelové drátky, které se přidávají do betonu a díky jejich vlastnostem lze beton tvarovat do nejrůznějších podob. A pro tuhle společnost, jež své výrobky vyváží do celého světa, jsem vyzdobil vstupní chodbu. Malba je ve firemních barvách a jsou v ní zachyceny různé detaily strojů, které tyhle drátky vyrábějí, ale zároveň také design a tvary konečných staveb, jež vznikají za použití jejich produktů. Na malbu jsem pak instaloval gravírované cedule s popisem vývoje firmy a růstu výroby. A musím říct, že mě to strašně bavilo, protože než jsem přistoupil k prvním návrhům, ponořil jsem se do dějin této společnosti, zkoumal výrobky a jejich využití, což bylo nesmírně zajímavé.

Jak došlo ke spolupráci s firmou Asekol, pro niž aktuálně vytváříte návrhy kontejnerů na elektroodpad? Společnost Asekol mě oslovila před půldruhým rokem s představou pozměnit design svých kontejnerů. Na ty standardně používá polepy a zatoužila po originální ruční práci, již by netradičně upozornila na potřebu sběru

drobných elektrozařízení do červených kontejnerů. Zadavatelé také věřili, že si jich lidé budou více vážit a nebudou sběrné nádoby ničit. Červené kontejnery jsou nedílnou součástí veřejného prostoru, a proto jsme chtěli, aby přitahovaly pozornost a fungovaly jako umělecké instalace. Vytvořil jsem tedy návrh, který akcentoval motiv elektrospotřebičů, k jejichž sběru jsou kontejnery firmy Asekol určeny. A protože měl úspěch, vznikla myšlenka, že by se podobné kontejnery objevily coby umělecká díla v prostoru v každém krajském městě. Dal jsem dohromady tým designérů a po půl roce příprav jsme své návrhy převedli do reality.

Do jaké míry ovlivňovali radní krajských měst podobu kontejnerů? Náš záměr byl vycházet ze symbolů spjatých s konkrétním městem nebo krajem a propojit je s motivy elektroodpadu, navíc jsme ctili účel a červenou barvu kontejnerů, takže jsme pracovali jen s odstíny červené, s bílou, šedou a černou.

Nemáte strach, že se vaše kontejnery stojící volně ve veřejném prostoru stanou vyhledávaným cílem sprejerů? Samozřejmě že jsou součástí veřejného prostoru, takže na mnoha z nich jsou tagy, ale právě proto se snažíme jejich podobu měnit. Navíc jsou naše malby chráněny speciálním graffiti nátěrem, který je snadno omyvatelný, takže se nám zatím nestalo, že by naše díla někdo schválně ničil. Například loni jsem s kolegy vytvořil obří mural (*velkoplošná malba na objekty ve veřejném prostoru, pozn. red.*) na stěnu bývalého cukrovaru v Modřanech a dodnes na něm nejsou žádné cizí zásahy.

Je to podobné jako v případě šedesátimetrové zdi v malé obci Chýně nedaleko Prahy, kterou jste ozdobili graffiti s významnými událostmi českých dějin?

To byl příklad překrásné náhody! Blížilo se sté výročí vzniku Československa a já se k tomuhle tématu toužil výtvarně vyjádřit. Takže když mě oslovila obec Chýně, jež zrekonstruovala zeď u takového menšího parčíku, kde jsou lavičky a houpačky pro děti, namísto abstrakce

nebo nějakých přírodních motivů jsem jí navrhl výjevy z naší historie – od vzniku republiky až po současnost. Chtěli jsme zachytit rozmanitost odvětví, v nichž byli Češi v uplynulém století úspěšní, od byznysu přes kulturu až po vědu – samozřejmě na pozadí dějinných okamžiků radosti i peripetií, jež naši zemi formovaly. Takže ve výsledku jsou na stěně Hrdosti národa k vidění Tomáš Garrigue Masaryk, Baťa, Osvobozené divadlo, obsazení Československa nacistickým Němcem, atentát na Heydricha, proces s Miladou Horákovou, Emil Zátopek, Expo 58 v Bruselu, Ostře sledované vlaky, srpnová invaze, Jan Palach, otevření metra, Charta 77, Bohumil Hrabal, Václav Havel, sametová revoluce, Nagano, Tančíci dům, objevení léků na HIV i Ester Ledecká.

Byly nějaké komplikace s pohledem na některé z historických období?

Pohled na dějiny naší země má každý jiný, ale my sami jsme nechtěli nějak výrazně zabrušovat do politiky a předstírat, že za komunistů tady bylo všechno špatně – nebylo, i tehdy tady vznikla spousta krásných a nadčasových věcí. A musím říct, že se výsledek setkal se skvělým ohlase – nejen od lidí z Chýně, ale volali mi i učitelé z Kladna, že tam vozí své žáky a na zdi jim prezentují československou historii. Ani tuhle zeď se dodnes žádný sprejer nepokusil poničit, na sociálních sítích se naopak objevily komentáře typu: „Nikdy jsem netušil, že sprejeři dokážou vytvořit i takhle krásné věci!“ Osobně si myslím, že společnost se od devadesátých let ve vnímání graffiti přece jen posunula – dnes už nás většina lidí nebere jako partu vandalů čmárající po zdech starých domů a sprejující vlaky. Začínali jsme tak všichni, ale díky cestám, které jsme si prokopali, dnes tvoříme novou vlnu. Lidé z graffiti scény jsou dnes vyhledávanými a sbíranými autory. O tom, že naše práce má svůj dopad, svědčí i pozvání do škol, kdy mi ředitelé volají a říkají: „Přijďte k nám a promluvíte o vývoji graffiti a své cestě.“ A protože jsem si prošel

vývojem a různými problémy, snažím se jezdit, mluvit a tvořit s dětmi a inspirovat je, aby šly za svými sny.

Jaké problémy máte na mysli?

Asi v patnácti mě policajti přistihli, když jsme cestou z mejdanu začali s kamarády tagovat, podruhé mě chytli někdy v sedmnácti, když jsme dělali tratě – tentokrát už jsem strávil noc v cele předběžného zadržení. Následoval soud, který nám nařídil uvést vše do původního stavu, a navíc nám napařil roční podmínku. To byl hodně silný zážitek, díky němu jsem si uvědomil, že moje cesta nevede skrz kriminály, a začal jsem hledat prostor pro legální tvorbu. Ono je taky potřeba vzít v úvahu, že tohle bylo těsně po miléniu, kdy u nás na Ostravsku nebyla jediná legální stěna, takže začínajícím sprejerům vlastně ani nic jiného než vlaky, baráky a nádraží nezbyvalo.

Nechybí vám dnes adrenalin spojený s ilegálním sprejerstvím?

Nebudu zastírat, že to byla svým způsobem droga! Tím spíš, že moje generace nebyla na vojně, takže nám scházela iniciace do dospělosti – vyrazit jako kluk s kmenem na lov, zažít dobrodružství a vrátit se jako muž. Tímhle přerodem procházeli muži po staletí, teprve v dnešní společnosti se to vytratilo, zejména ve městech. A podle mého právě graffiti nahrazovalo mnoha klukům přesně tenhle iniciační rituál. I proto si většina z nich svoje sprejerské období odžije někdy od patnácti do osmnácti a pak toho nechá. Pokud v tom tedy nenajde vyjádření svého životního stylu a další cestu. Pro někoho je to striktní graffiti, jméno, ulice, vlaky, ilegál, pro mě je to poznávání lidí a světa díky tvorbě, jež nemá hranice. Proto už nemám potřebu běhat po nocích a tajně kreslit na vlaky ve stresu, že mě seberou policajti. Samozřejmě že to ze sebe žádný writer nikdy nevymaže, i já čas od času chodím malovat bez dovolení. Jak jednou napsal Jan Kaláb (*výtvarník věnující se graffiti, pozn. red.*): „Když chcu, neptám se, jestli můžu!“ Když cítím, že mě určité místo volá, jdu. Přemýšlím o tom ovšem tak, že jdu takovému místu dát barvu a život, že mi na něm

něco chybí. Jiné stěny se snažím získat oficiálně – poté na nich maluju já sám nebo s kolegy.

Nebylo pro vás potom ocenění za přínos městu Havířovu v kulturní oblasti určitou formou satisfakce?

Spíš bych to označil za jakési uznání mojí práce. Tou dobou už jsem totiž několik let vybíhával na kulturním odboru povolení pro sprejery – zkrátka jsem přesvědčoval úřady, aby nám dovolily malovat na nevyužité městské stěny. A od roku 2008 se nám dokonce začalo dařit pořádat festival United Colours, na nějž zveme umělce z České republiky i okolních zemí.

Jak takový festival vypadá?

Každý ročník byl jiný. Jednou jsme malovali na deseti stěnách v Havířově, v roce 2014 jsme zase v počtu asi padesáti umělců dali novou tvář křížovému podchodu ve Frýdku-Místku, který má bezmála osm set metrů čtverečních. Ale v současné době bych rád více pronikl do mural artu a soustředil se na větší projekty – méně umělců a kvalitní velkoplošné malby.

Bylo obtížné přesvědčit radní, aby nějakou městskou stěnu dali k dispozici sprejerům?

Jelikož jsem studoval veřejnou správu, přece jen se mnou komunikovali jiným způsobem, než kdyby jim tam nastoupil nějaký sprejer z ulice s rukama od barev. Navíc jsem přišel s jasně vypracovaným projektem, který obsahoval veškeré byrokratické náležitosti, na své akce jsem si rovněž sehnal granty a dotace. Koneckonců, na vysoké škole jsem studoval management pro neziskový sektor a moje bakalářka byla na téma Zřízení legálních ploch na Ostravsku, takže jsem velmi dobře věděl, co jim předkládám. Dnes už jsme tak daleko, že se sami ozývají: „Máme tady jeden škaredý prostor – nemůžete domluvit pár kluků a nějak ho vymalovat?“ Rádi vyhovíme! Ať už jde o staré zdi, nebo třeba kontejnery na elektroodpad.

Mimochodem, třídíte odpad?

Moc elektroodpadu nemám, ale až mi doslouží tenhle mobil, už vím, kam ho vyhodit.

NIKOLA KHOMA VAVROUS (33)

● **Narodil se v Havířově. Po absolutoriu Střední školy veřejnosprávní vystudoval management pro neziskový sektor na Ostravské univerzitě.**

V roce 2001 se začal věnovat graffiti – nejprve nelegálně, za což byl odsouzen k roční podmínce, posléze inicioval zřízení mnoha legálních ploch v Moravskoslezském kraji. Od roku 2008 pořádá putovní streetartové festivaly United Colours, kde spojuje umělce, školy, firmy a úřady a vnáší umění do ulic měst.

Realizuje malby na zakázku do interiéru i exteriéru domovů a firem. Tvoří vlastní obrazy a velkoplošné muraly.

Mezi jeho nejznámější díla patří mural 100 let hrdosti národa v Chýni u Prahy, mural na bývalém cukrovaru v Modřanech, sběrné vozy rotopress pro OZO Ostrava, trafostanice ve Žďáru nad Sázavou a kontejnery na elektroodpad pro společnost Asekol.

Je ženatý, má dvě děti.

„Moje generace nebyla na vojně, takže nám chyběla iniciace do dospělosti – vyrazit jako kluk s kmenem na lov, zažít dobrodružství a vrátit se jako muž.“

MEZI ČTYŘMA OČIMA
Sešli jsme se v prostorách společnosti Meva, která vyrábí nejrůznější druhy kontejnerů – včetně těch na elektroodpad pro firmu Asekol, jež Khomu a jeho kolegy oslovila, aby její kontejnery ozdobili graffiti. Stál uprostřed skladu, v jedné ruce nákras, v druhé sprej, na obličejích respirátor se dvěma filtry. Přerušil práci a nabídl mi, zda si nechci zkusit vybarvit kus červené plochy... Stačila chvíle, abych pochopil, proč na celý život propadl zrovna graffiti. ■